

Dr. sc. Merisa KAROVIĆ-BABIĆ

*Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti
i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu*

E-mail: merisa.karovic@gmail.com

1.04 Stručni rad/Professional article

UDK/UDC: 341:355.4(497.6)"1992/2025" Medić J... [et al.] (049.3)

DOI: <https://doi.org/10.52259/historijskipogledi.2025.8.13.351>

**Jasmin Medić, Hikmet Karčić, Muamer Džananović,
Elvedin Mulagić, POLITIKA REVIZIONIZMA: NEGIRANJE
ZLOČINA I GENOCIDA U BOSNI I HERCEGOVINI 1992-
2025, (Istraživačka studija), Institut za istraživanje zločina
protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u
Sarajevu, Sarajevo 2025, 87 str.**

Istraživačka studija *Politika revizionizma: Negiranje zločina i genocida u Bosni i Hercegovini 1992-2025*, autora Jasmina Medića, Hikmeta Karčića, Muamera Džananovića i Elvedina Mulagića, predstavlja temeljitu analizu negiranja zločina protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom sa posebnim osvrtom na primjere Srebrenice, Prijedora, Sarajeva i Tuzle.

Kao sračunati odgovor na brojne dokaze koje generiraju sudovi, institucije u čijoj djelatnosti je istraživanje zločina, te komisije o nestalim osobama, sve je intenzivnije nastojanje političkih elita, medija, ali i naučnika, uključujući i pojedine historičare u entitetu Republika Srpska i Srbiji da minimiziraju zločine, slijedeći dosljedno obrazac direktnog poricanja, revidiranja historijskih činjenica i negiranja sudskih presuda.

Prošle su gotovo četiri godine otkako je bivši visoki predstavnik, Valentin Inzko nametnuo izmjene i dopune Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, prema kojima se sankcioniše veličanje pravosnažno osuđenih ratnih zločinaca, negiranje, minimiziranje ili glorifikovanje genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina. Međutim, i nakon izmjena i dopuna Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, negiranje zločina je nastavljeno jednakim intenzitetom. U nedostatku dovoljnog broja optužnica za ova krivična djela, neophodna je reakcija akademske zajednice i ukazivanje na ovu devijantnu pojavu u bosanskohercegovačkom društvu i u regionu.

Stoga je istraživačka studija *Politika revizionizma: Negiranje zločina i genocida u Bosni i Hercegovini 1992-2025*, iznimno važna u nadi da će potaknuti sudske procese u pogledu sankcionisanja ovih krivičnih djela. U prvom poglavlju ove studije, autori daju odgovore na pitanje zašto se negira i

koji su to motivi negatora. Upravo zbog obilja dokaza sa kojima su suočeni, negatori imaju za cilj prekrajati prošlost, odnosno da revizionizmom iz memorije potisnu sjećanje na genocid, koji je počinjen kroz proces nastanka entiteta RS-a. Kao jedan od najeklatantnijih primjera svjesnog prikrivanja zločina, autori navode izmještanje posmrtnih ostataka žrtava iz primarnih u sekundarne i tercijarne masovne grobnice. Napominju kako je glavna svrha ovih izmještanja da se oni „trajno sakriju, vjerujući da bez tijela nema dokaza o žrtvama i zločinima, a bez dokaza zločini mogu lakše biti negirani.“

U studiji se argumentovano pokazuje da su osnovni motivi negiranja, minimiziranja i glorifikovanja zločina jačanje nacionalističkih narativa sa krajnjim ciljem dezintegracije Bosne i Hercegovine.

Potom, kroz četiri stu dije slučaja, na primjerima gradova Srebrenice, Prijedora, Sarajeva i Tuzle, autori nude preciznu sintezu historijskih činjenica o zločinima počinjenim u svakom od ova četiri područja, detektuju jasne tačke poricanja, načine, metode i praktične primjere negiranja, pokazujući kako ova pojava nije nešto što se dešava stihijski i spontano, već da se radi o unaprijed pripremljenoj strategiji i da se ono sistemski provodilo. Autori također naglašavaju da negiranje potpuno korespondira sa glavnim stateškim ciljevima srpskog naroda (dokumentom usvojenim 12. maja 1992, na 16. sjednici Skupštine Republike Srpskog naroda u Bosni i Hercegovini), i da ono svoje početke ima istovremeno sa činjenjem zločina.

U poglavlju koji se odnosi na Srebrenicu – studiju slučaja, navode se primjeri minimiziranja broja žrtava, a jedan od posebno upečatljivijih primjera ove vrste predstavlja Izvještaj Darka Trifunovića koji je, kao dokazni materijal dostavljen na ICTY (Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju). Autori ovom izvještaju suprotstavljaju ocjenu sudskog Vijeća u predmetu Miroslav Deronjić, koji je „okarakterisan kao jedan od najgorih primjera revizionizma.“

Osim minimiziranja broja žrtava, autori elaboriraju i druge kvaziteorije negiranja, kao što su međunarodna teorija zavjere, te analiziraju revizionističke izvještaje koji sadrže opsežan i izrazito politiziran prikaz historije Bosne i Hercegovine. A zapravo radi se o Izvještaju Komisije Vlade RS-a, čiji predsjednik, izraelski historičar Gideon Greif je porekao rezultate, izrazivši kajanje zbog minimiziranja broja ubijenih Bošnjaka i revidirao svoje stavove u ovom pogledu.

Kada je u pitanju studija slučaja Sarajevo – najduža opsada u savremenoj historiji ratovanja, čiji stanovnici su bili izloženi kontinuiranoj kampanji teroriziranja, granatiranja i snajperskog djelovanja, aviobombardiranja i drugim oblicima zločina, autori navode nekoliko primjera u kojima se negira odgovornost VRS-a za najteže zločine počinjene nad civilima u Sarajevu, uključujući zločin u ulici Vase Miskina, Markale I i Markale II, uz prenamaglašenu tendenciju negatora da prebace odgovornost na Armiju RBiH, odnosno da je prikažu kao „islamske fundamentaliste i teroriste“, koji su samogranatirali vlastiti narod. Autori uočavaju da su špekulacije o pravcu ispaljenja granata uslijedile jedino nakon onih granatiranja grada u kojima je stradao veći broj žrtava. Kao jedan od primjera navode sramno vrijeđanje digniteta žrtava i njihovih porodica konstatacijama da se radilo o „tekstilnim i plastičnim lutkama“, u vezi sa „spornom“ protezom za nogu žrtve Čamila Begića nakon masakra na Markalama, a za koje je Vijeće ICTY-a konstatovalo da su ove tvrdnje „potpuno neuvjerljive i neumjesne“.

Pored negiranja odgovornosti za masakre u Sarajevu, autori skreću pažnju i na kampanju revizije masakra na Tuzlanskoj kapiji, koja je posebno intenzivirana nakon privremenog puštanja na slobodu ratnog zločinca Novaka Đukića i njegovog bijega u Srbiju. U ovoj studiji se ukazuje na učešće institucija Republike Srbije (Vojska, Tužilaštvo i Okružni sud u Beogradu) u reviziji sudskog procesa i negiranju pravosnažne presude Suda Bosne i Hercegovine u predmetu Đukić.

U studiji slučaja koja se odnosi na Prijedor, autori nude korisne, našoj javnosti malo poznate informacije o sudskom procesu koji se vodio protiv Living Marxisma (ljevičarskog britanskog trockističkog časopisa), i tužbi koju su pokrenuli britanski novinari zbog revizionističke percepcije prema kojoj se tvrdilo da su britanski novinari tokom snimanja prijedrskih logora (Omarska, Trnopolje i Keraterm) bili „unutar malog ograđenog prostora kompleksa logora“ i da su ti logori „sabirni centri“. Nakon tužbe britanskih novinara, *Living Marxism* im je bio dužan isplatiti ogromno novčano obeštećenje, a ta presuda je bila povod da *Living marksizm* magazin bankrotira i bude ugašen.

Poseban značaj ove istraživačke studije predstavlja sedam preporuka, koji se odnose na smjernice kako se institucionalno boriti protiv negatora genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina. Autori smatraju da je potrebno uspostaviti kontinuirani sistem praćenja i dokumentovanja revizionističkih narativa – kroz izradu godišnjih monitoring izvještaja o negiranju genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina; razvijanje

edukativnih platformi, kreiranje programa za dodatnu edukaciju nastavnika, novinara, javnih službenika, kako bi se osigurala tačnost i objektivnost u prenošenju informacija; aktivnu digitalnu kampanju koja podrazumijeva razvijanje mehanizama za brzo i pravovremeno reagovanje na pojavu dezinformacija i propagande; obrazovne reforme – koje podrazumijevaju reviziju postojećih udžbenika historije, građanskog obrazovanja i društvenih nauka kako bi se osiguralo da se ovi događaji obrađuju na temelju naučno utvrđenih činjenica i sudskih presuda; podrška istraživanju – u smislu ulaganja u naučna istraživanja i dokumentovanje zločina, prevođenje naučnih izdanja na strane jezike; saradnja s međunarodnim institucijama, poput Evropskog suda za ljudska prava sa ciljem dosljedne primjene izmjena i dopuna Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine u vezi sa sankcionisanjem negiranja, „kako bi se osigurala primjena međunarodno pravnih standarda u borbi protiv historijskog revizionizma.“ Posljednja, ali iznimno važna preporuka podrazumijeva pružanje sistemske brige i podrške svjedocima zločina. Budući da su svjedoci i žrtve zločina veoma često izloženi pritisku i prijetnjama zbog svjedočenja u sudskim postupcima, i da se samo rijetki, oni dosljedni i uporni, uspiju do kraja izboriti sa tim izazovima i u konačnici dočekaju tračak pravde i pravičnosti kroz sudske presude, autori predlažu formiranje specijaliziranih centara koji bi pružali pravnu, psihološku, edukativnu i drugu vrstu podrške svjedocima. Veoma je važno da se preporuke autora ove istraživačke studije dosljedno ispoštuju da se znanjem, prezentacijom činjenica i marljivim radom bori za istinu i pravdu, sa ciljem da sudski utvrđene činjenice izdominiraju, a ne njihova revizija. Stoga, autori ove istraživačke studije daju značajan doprinos na raskrinkavanju, razotkrivanju i argumentovanom suprodstavljanju negatorima, a to je važno posebno zbog formiranja narativa na kojem se odgajaju nove generacije.